

Denne artikkelen kan kopieres fritt og viderefremidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Trekk fra Åsvang skoles historie

Omgangsskole – Rodeskoler – Fastskoler

Av Ingvar Lånke*

I denne oversikten vil det bli lagt størst vekt på skoleutviklinga innenfor Åsvangområdet fram mot nyere tid. I noen grad vil også forhold innenfor tilstøtende områder bli nevnt. Åsvang skoles opptaksområde hadde opprinnelig langt større utstrekning enn i dag. For sammenhengens skyld kan det være nyttig å ta utgangspunkt i den tida da vi finner den første spede begynnelsen til organisert skolevesen i bygda.

Året 1739 er i den forbindelsen et merkeår i norsk skolehistorie. Da ble det gitt kongelig forordning om at alle barn på landet i Norge skulle gå i skole og lære kristendomskunnskap og lesing. De som ønsket det, skulle i tillegg få undervisning i skriving og regning.

En junidag for 15 år siden ble denne hendelsen markert med 250-årsjubileum i alle grunnskoler i landet. Trondheim skolestyre gjorde vedtak om at det i forbindelse med dette jubileet skulle plantes et tuntre på hver enkelt skole. Et flertall av elevene på Åsvang skole hadde valgt et asketre. Dette treet stod like

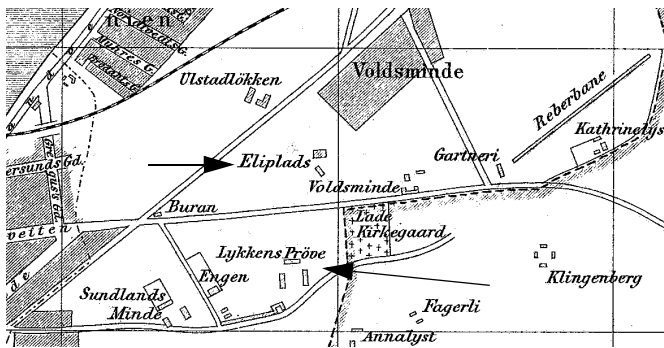
ved østre innkjørsel til skolen der det nå er parkeringsplass. Ved foten av treet lå en stein med årstallene 1739-1989 preget inn.

Den første byutvidelsen kom 1. januar 1847. Den ga byen ei remse langs østsida av Nidelva og ut til fjorden. Den neste byutvidelsen kom 1. januar 1864 og omfattet bl. annet Møllenberg-strøket. Den tredje kom 1. januar 1893, og byen strekte seg noe videre, både mot øst, sør og vest (se artikkel om byutvidelser, s. 73).

Omgangsskole

Strinda var tidlig ute med å organisere skolen slik lova ga pålegg om. Det måtte bli omgangsskole. Men det var stor mangel på kvalifiserte lærere. Den første læreren som ble tilsatt, skulle undervise i alle tre sogna: Lade, Bratsberg og Malvik. Distriktet var så stort at det tok to år å gå runden til alle skolestedene. Han underviste hver dag og hver uke, unntatt juli måned. Da var folk opptatt med utarbeid. Bønder og andre gårdeiere var pliktige til å skaffe kost og husrom til læreren. Hver mann i bygda måtte dessuten bidra med fire eller seks skilling til skolekassa. Dette gjaldt både bønder og husmenn, tjenestefolk, kirkeiere og embedsfolk. De skulle svare en

*. Ingvar Lånke, født i Rennebu i 1923, ble ansatt som lærer ved Åsvang skole i 1954. Han var rektor ved skolen 1973 - 89.

Skolestedene Lykkens Prøve og Eliplads.

Utsnitt av kart vedlagt 1894-utgaven av Adressebok for Trondhjem. Utgitt av Hilmar Moe, Trondhjem. Kilde: Trondheim folkebiblioteks nettsted. (<http://www.tfb.no/db/adressebok-trondheim/1893/kart.html>)

viss årlig avgift til "Skollecasse". Undervisninga foregikk i det daglige oppholdsrommet på gården, slik at også husfolket kunne følge med. Det synes som dette skoletilbudet ble møtt med alminnelig velvilje av folk i bygda. Men lærerlønna lå såpass lavt at det knapt var mulig for læreren å forsørge familie. Det fortelles om en gutt som tidlig en søndags morgen kom til den gården der faren hans holdt skole. En kan se for seg gutten som kom inn døra, stod ei stund og tvinna lua mellom fingrene, og så sier at han kom for å "eta for 'n far". Faren måtte være hjemme for å se familien til gode.

De første skritt mot fastskoler

Forbedring av skoletilbudet var ikke bare et økonomisk spørsmål, det kom også til å bero på enkeltpersoner med interesse og visjoner i skolesaken. Takket være presten Simon Wolffs (1728-

1778) initiativ fikk forstaden Bakklandet tidlig sin faste skole. I 1778 kom Bakklandet skole i gang som den første faste skole i Strinda. Det var Bakke kirke, og seinere de Angellske legater, som bar utgiftene med å holde skolen i gang. Til skolehus ble kjøpt et hus i den nåværende Nygata.

Det ble også tatt et initiativ i 1789. Da fikk biskop Schønheyder bøndene i Bratsberg sogn til å samle inn vel 36 riksdaler på ei liste for å skaffe skoleholderen fast skole med bolig og jord. Parsellen Leiraker, som hørte til bispestolen, ble utsett til skolejord. Av en eller annen grunn ble det ikke noe endelig resultat av dette tiltaket.

Fast skole for Lademoen og Bakkestranden

Fra 1814 fikk Strinda en visepastor, Henrik Angell (1788-1861), som skulle vise seg å bli en foregangsmann på mange måter. Han ble den første ordfører i bygda. Han bidro sterkt til framgang for skolen. I 1819 foreslo han å kjøpe eiendommen "Lykkens Prøve" på Lademoen (der Frostaveien nå er) som fast skole. Lykkens Prøve ble Strindas andre faste skole. Her ble det undervist fire dager i uka i fagene kristendom, lesing, skriving og regning. Førstelærer med fri bustad ble ansatt. Andre læreren måtte reise omkring og undervise på steder

Eliplass skole på Lademoen var skole i Strinda 1841 - 1894. Skolen ble liggende i Trondheim etter byutvidelsen 1. januar 1894, og var skole til 1902. På skolens eiendom ble både Lademoen kirke og Lademoen skole bygd - kirka sto ferdig i 1905 og skolen i 1906. De elevene på skolen som fortsatt bodde i Strinda etter byutvidelsen, gikk på Strindheim skole - som startet i 1895. Skolebygningen på Eliplass ble antakelig revet i 1906.

Tegningen er laget av Egil Nilsen (1864 - 1938). Han bodde på Dalsenget fra ca. 1917 og laget mange bilder fra Trondheim som han solgte for en billig penge.

Tegningen tilhører Harald Steiro og postkortet Ole G. Nordli.

som lå langt unna skolen. Skolehuset hadde tre mål jord som læreren kunne disponere.

Eliplass

Ved skjøte av 3. april 1841 ble eiendommen Eliplass kjøpt av Lade skolekommune til skolebruk. Det var opprinnelig en parsell av Rønningen Vestre, og omfattet blant annet grunnarealet for Lademoen kirke. Til gården hørte 18 mål jord. Det var et stort og vakkert våningshus med lærerbolig og tre store klasse-

rom. Skolen på Lykkens Prøve ble så flytta til Eliplass. Fra først av var det bare bruk for to av klasserommene. Det tredje ble brukt av Strindens Sparebank, som startet sin virksomhet der. Senere ble det brukt som kommunelokale. Lademoparken fikk i 1903 navnet Eliplass, oppkalt etter gården. Det var redaktør og stortingsmann Anders Buen (1864-1933) som stilte seg i spissen for en kampanje for å bevare området som park for beboerne øst i byen. Det er reist monument over han i parken.

Lov angående almueskolevesenet på landet 1827

Denne lova bestemte at det skulle være fastskole i hvert prestegjeld, og da i tilknytning til bygdas hovedkirke. Som følge av denne lova ble det en noe fastere styring av skolen. Det skulle utarbeides en samlet plan for skolen i hvert bispedømme, og denne skulle godkjennes av departementet. Bygda skulle ha en skolekommisjon, der sognepresten skulle være sjølskreven formann. De andre medlemmene var lensmannen, medhjelperne og prestegjeldets (dvs. kommunens) valgmenn (seinere formannskapsmedlemmer).

En landsoversikt viser at det i 1837 var 200 faste skoler i Norge. 17 år seinere var antallet doblet. Fastskolen ga åpenbare fordeler. De hadde lengre skoletid og et bedre fagtilbud enn omgangsskolen. Likevel var det noen som forsvarte omgangsskolen. De mente at omgangsskolen ga god kontakt mellom husets folk og læreren om undervisning og oppdragelse. Også folkeopplysningsvennene så verdien av dette.

Roder og rodestuer

Skolekommisjonen gikk imidlertid sterkt inn for avvikling av omgangsskolen. Inntil dette mål kunne bli oppnådd, kunne det skrittvis treffes tiltak for å oppnå forbedringer. Hvert sogn ble nå inndelt i distrikter, og hvert distrikt i skiftende antall roder. Rodene fikk etter

hvert sine rodestuer, gjerne i leide hus. Av en innberetning av 10. desember 1838 ser vi at Lade sogn i Strinda var inndelt i fire distrikter: Lademoen (Lykkens Prøve), området fra Charlottenlund til Malvik, området fra Valene mot Bratsberg og Byåsenområdet. I tillegg kom i Strinda Malvik med to distrikter og Bratsberg med ett. Hvert distrikt hadde sin lærer.

Lykkens Prøve hadde da 130 elever. Foruten kristendomsfag ble 60 undervist i skriving, 40 i regning og 5 i geografi. I hele Strinda (med Malvik) var det tilsammen 869 skolepliktige barn, og av disse var det bare 230 som hadde undervisning i skriving og 100 i regning!

I omgangsskolen fikk hvert barn 9 uker undervisning, mens de ved den faste skolen fikk 24 uker. For videre å styrke skolen fikk Henrik Angell iverksatt en ordning med eksamen ved noen av skolene.

Ny giv

Utover 1840-åra meldte spørsmålet om skolereform seg med stadig større tyngde. Lova om kommunalt sjølstyrte kom i 1837. Det lokale demokrati krevde kunnskaper ut over det som skolen hittil hadde kunnet gi. Den gamle omgangsskolen var moden for avvikling. Av en landsoversikt framgår følgende: I 1840 var det fortsatt 92 % av barna som gikk i omgangsskole. I 1853 var tallet gått

ned til 82 %. For å skaffe skolen dugelige lærere fastsatte lova at det skulle opprettes lærerskoler, en i hvert stift, så snart Opplysningsvesenets Fond gjorde det mulig. I 1821 ble dette fondet etablert, og i Trøndelag fikk vi Klæbu Se-

minar, som kom i gang i 1838. Dermed var én viktig forutsetning for videre utbygging av skolestellet blitt virkeliggjort.

Elever som lærte å skrive og regne i Norge

	Lærte å skrive		Lærte å regne	
	1840	1853	1840	1853
Omgangsskolen	25 %	40 %	13 %	25 %
Fastskolen	44 %	63 %	30 %	50 %

Landsskolelova av 1860

Etter forutgående skoledebatt på 1840-50-tallet og grundige forberedelser ble det i 1860 gitt nye lovbestemmelser for videre utvikling av skolen i Norge.

Det er blitt sagt om denne lova at ”den utvilsomt var den mest betydningsfulle skolereform på 1800-tallet, og lova var én manns verk”. Sentralt i arbeidet med denne lova finner vi nemlig Hartvig Nissen (1815-1874). Han ble i 1850 ansatt som kirkedepartementets konsulent i skolesaker. Hans navn er sterkt knyttet til ei rekke betydningsfulle tiltak i det norske samfunnet. Allerede i 1843 oppretta Hartvig Nissen en latin- og real-skole som ble en forløper til et mer moderne skolesystem. Nissens pikeskole ble starta i 1849 som noe helt nytt den gang. Han var i 1850 initiativtaker til opprettelse av Selskapet til Folkeopp-

lysningens Fremme. Landslova av 1860 er da også blitt kalt ”Den Nissenske Skolelov”, og han selv er blitt kalt ”Den moderne norske folkeskolens far”.

Lova krevde:

- Bedre kunnskaper.
- Mer makt til folkevalgte organer.
- Skolen måtte sikres offentlige tilskudd.
- Orienteringsfagene måtte få plass.
- Fastskoler måtte bli det vanlige.
- Amtsskolekasser til videre fordeling av statens tilskudd til bygging av skolehus.
- Skoledirektørinstitusjonen.

Strindaskolene var allerede i sterk vekst, og helt til for få år siden kunne vi se deler av skoleanlegg som ble reist ut fra det økonomiske grunnlaget som skolelova av 1860 ga. Gammelskolen på Åsvang er ett av eksemplene.

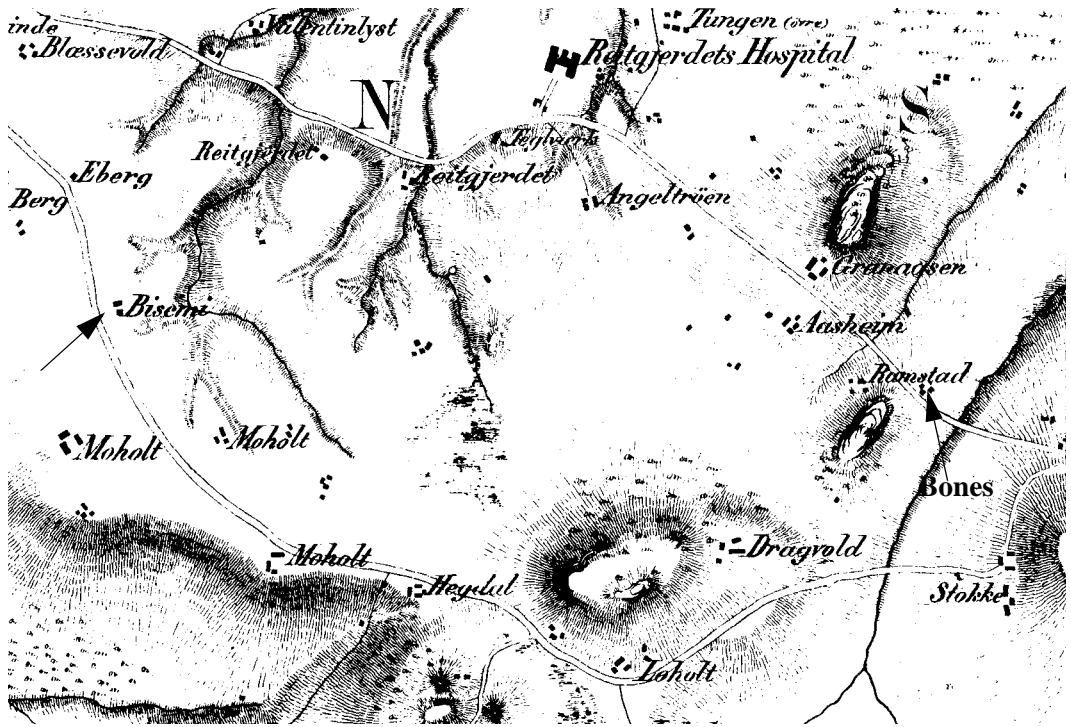
Oversikt over oppstart av noen fastskoler i Strinda (barnetrinnet)

- 1778: Bakklandet skole
- 1819: Lykkens Prøve
- 1842: Eli plass
- 1843: Leira
- 1854: Halvfast skole på Byåsen
- 1855: Lykkens rodestue på Ranheim
- 1858: Bones faste skole
- 1863: Byåsen skole
- 1863: Steinaunet skole
- 1866: Solbakken skole
- 1881: Åsvang skole
- 1884: Nidarvoll skole
- 1884: Eklesbakken skole
(fra 1915 Lialøkken)
- 1891: Greistadløyken skole
(fra 1917 Bruråk)
- 1895: Strindheim skole
- 1903: Ranheim skole
- 1915: Åsveien skole
- 1931: Berg skole
- 1965: Charlottenlund barneskole
- 1969: Nardo skole
- 1973: Brundalen skole
- 1979: Steindal skole
- 1997: Eberg skole

B. L. Essendrop, som ble den første sogneprest i Strinda, utnevnt i 1851, er også blitt beskrevet som en framifrå skolemann. Han satte sin ungdommelige kraft og entusiasme inn for at skolen

skulle bli enda bedre. Han var flink til å engasjere, og interessen for skole og opplysning vokste. Han satte seg som mål å avskaffe all omgangsskole i bygda. Men først måtte allikevel omgangsskolen gjøres så god som mulig. Det skjedde blant annet ved en forbedret rodeinndeling. Men nå kom etter hvert også flere fastskoler. Det første skritt som ble tatt, var i strøket omkring Ranheim. Der ble omgangsskolen i første og andre rode erstattet med fastskole i leid lokale hos Lauritz Jenssen. Det nye skolestedet ble kalt "Lykkens rodestue". Denne fastskolen ble satt i gang i 1855. Gårdeierne måtte gå med på å betale læreren 6 ort i uka for den tida skolen før hadde vært hos dem, som vederlag for kosten som læreren nå måtte holde seg sjøl. Dessuten måtte gårdeierne betale til skolekassen 1 spd. i uka for samme tidsrom. En overenskomst om dette ble festet til papiret og undertegnet av 8 gårdeiere 24. november 1854. Overenskomsten ble framforhandlet av B. L. Essendrop.

Essendrop foreslo allerede i 1857 å avskaffe all omgangsskole i Lade sogn. Forslaget gikk glatt igjennom, både i Skolekommisjonen og hos bevillende myndigheter. Rodestuer ble tatt i bruk i hele sognet allerede fra skoleåret 1858/59.

Skolestedene Bones og Betseme (Berg).

Utsnitt av "Trondhjem med nærmeste Omegn" 1866. Tegnet av Løyntnant J. Solem. Faksimilie utgitt av NGO i 1984. Kilde: Statens Kartverk.

Bones - Berg (Betseme) - Stein-aunet

Bones-roden fikk sin fastskole i 1858. Bones er ikke et Strindanavn. Skolen lå på nordsida av Jonsvannsveien, mellom Ramstad og Stokkbekken. Ifølge Trondheim Byleksikon var Bones tidligere husmannsplass under Granåsen og oppkalt etter brukeren i 1827, Hans Larsen Bones, som antas å ha kommet fra en gård i Gauldalen. Etter at eiendommen ikke lenger var i bruk som skole, ble husa revet, og jorda ble igjen lagt til Granåsen.

På Lerkendal var det rodestue, hos Clemet Grendahl på Stendal og på Stubban. I 1843 ble det fast skole på Leira, og for en kort tid også på Jonsløkken (Vollabakken). Området Vollabakken til Sorgenfri ble egen skolekrets i 1851.

Et sted på søndre Berg har i sin tid fått navnet Betseme. Dette merkelige navnet har sin forklaring. På et kart fra 1866 finner vi navneforma Bisemi. Mange eldre mennesker vil kjenne igjen dialektordet *Bissmiet*. I dag finner vi gatenavnet Bissmiet på Kattem. Der har navnet vært knytta til en eiendom i det

Skolebygningene på Steinaunet og på Byåsen ble oppført samtidig i 1863 og var helt like. Da bygningen på Steinaunet skulle rives i 1989 pga. utbygging av området, fikk Byåsen skole huset, og det står nå på skolens område ved Bøckmans veg. Da det var nesten ferdig gjenoppført, ble det sterkt skadet av en brann etter et innbrudd, og er derfor ikke bygningsmessig så orginalt som det kunne ha vært. Huset inneholder i dag et skolemuseum - med skolestue og lærerleilighet. Foto: Knut L. Vik. Innfelt: Huset da det sto på Steinaunet. Foto utlånt av Audhild By.

området hvor grenser og eiendomsforhold var omstridt. *Biss* er et dialektord for konflikt, strid. Stedet *Bisemi* ligger på østsida av gamle Jonsvannsvei, i nærheten der Bregneveien munner ut i Jonsvannsveien. Og *Betseme* ble navn på rodestua i området.

I forbindelse med budsjettframlegg for 1862 sendte skolekommisjonen sterk henstilling til formannskapet om at det

måtte bli bygd tre skolehus, ett i nærheten av Steinaunet (Steinav. 99), ett ved Reitgjerdet og ett på Byåsen. Ved valg av Steinaunet kunne skolen på Stubban og Stendal legges ned. Leie for to skolerom kunne spares inn. Når det ble foreslått å bygge skolehus ved Reitgjerdet, var det fordi det leide lokalet i Boneskretsen på langt nær var tilfredsstillende. Og det ble regnet med at Vollabakken med omgivelser snart ville

bli innlemmet i byen. Kommunestyret gikk med på å kjøpe inn jord ved Steinaunet og å bygge skolehus både der og oppe på Byåsen, men avslo å bygge skole ved Reitgjerdet. Eierne av Steinaunet, Nils Blakli, gikk med på å selge 8 mål jord for 495 spd. Brukeren av skolejorda skulle ha rett til hamning i utmarka til gården for de kyrne jorda kunne fø. Skjøtet ble tinglyst i 1862. Da kjøpet av skolejord på Steinaunet var i orden, ble det vedtatt å bygge uthus både der og på Byåsen snarest råd var. Det måtte være plass til avlinga før vinteren kom. Begge uthusbygningene var da også ferdige høsten 1862, og avlingene ble berga av de to lærerne Vestad og Hugaas. Skolehusa på de to stedene ble satt opp året etter. De var like store, 12 m lange, 7,3 m brede og 6 m høge. Hver bygning inneholdt et klasserom og en leilighet på to rom og kjøkken til læreren. Inngangen til klasserom og leilighet var felles gjennom en liten forgang. På kvisten skulle det seinere bli gjort i stand et lite soverom. Skolehuset på Byåsen ble innvidd 25. september 1863. To dager seinere skjedde innvielsen på Steinaunet skole. Skolekommisjonen og skoledirektøren var tilstede ved vigslingene.

Solbakken skole

Det neste skolehuset kom tre år seinere. Essendrop kom med framlegg om å oppføre et skolelokale ved Jonsvatnet. En komité på fire personer ble valgt: C. Hørlock, Chr. Wangberg, Ole Røstad og

Kristian Gjervan. Komitéen valgte å forhandle om kjøp av hovedbygningen på Nedre Tungen. Handelen kom i stand, og prisen ble 220 spd. Bygningen var 26 alen lang, 9 alen brei og 8 alen høy. Bygningen ble revet, og gårdeierne i Jonsvannskretsen måtte tilby seg å kjøre materialene gratis fram til Flaten. Eierne av denne gården, bankdirektør Einar Gram, gikk med på å selge 12 mål av eiendommen til en pris av 150 spd. Her ble så skolehus og uthus bygd. Nedrivning og bygging kom på 250 spd. Skolen ble tatt i bruk høsten 1866. I Årbok 2003, s. 82, er det et bilde av denne skolen.

Skole på Moholt

Det gikk ei tid før det ble tale om å bygge nye skolehus i Lade distrikt. Tettbebyggelsen åt seg imidlertid lenger og lenger utover fra bygrensen. I 1879 ble det valgt en komité som skulle undersøke muligheten for å slå sammen kretsene Steinaunet, Berg og Bones, og bygge ny skole oppe ved Moholt. Det ble vedtatt å bygge en dobbeltskole, dvs. en bygning med to klasserom. Skolen fikk navnet Aasvang, og ble tatt i bruk 10. januar 1881.

Ole Aasved

En person fortjener i denne sammenhengen særlig omtale. Det var Ole Aasved. Han var medlem i en komité som "Hlade Skolekomisjon" i møte 27. februar 1877 hadde utnevnt for "... at tage un-

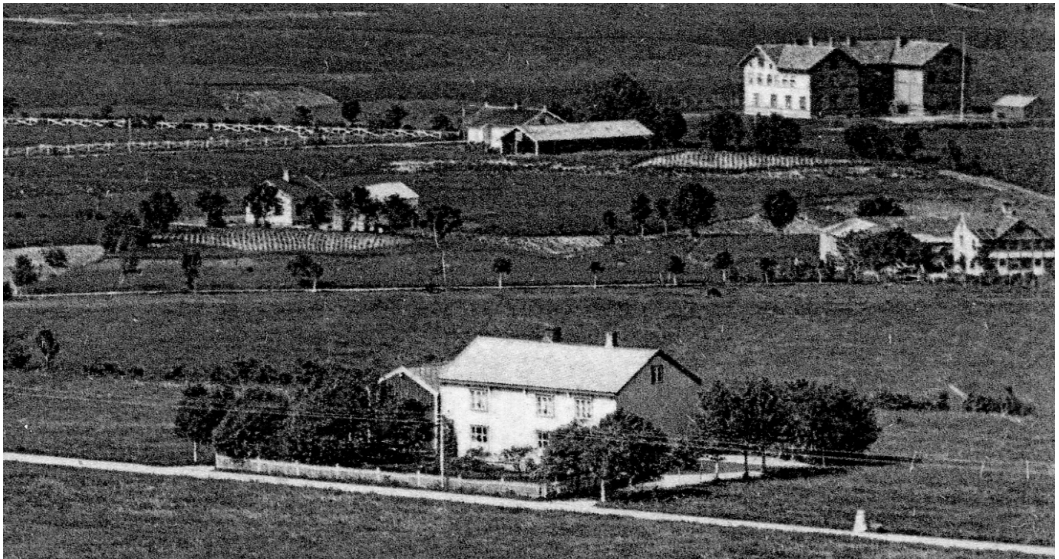
der overveielse en mulig sammenslåen af Berg og Bones skoler, samt bygging av et skolehus". Til komitémedlemmer ble valgt: lærerne Aasved og Moxnes, O. Bruraak, Lars Sæther og Torsten Tellugen, samt H. Bugge. Underskrivere var Mort. Lossius, C.A. Brodkorb og O. Aasved. O. Aasved må ha vært en høyt aktet mann i området.

Olaus Grendahl, bonden på Dragvoll, har i sine nedtegnelser følgende å si om lærer Aasved: "Lærer i Strinda 1853-1880 ved Jonsløkken og Berg skoler. I 1870 kjøpte han sammen med svogeren Arnt Grendahl gården Søndre Loholt. I 1875 tok Aasved ut skjøte på gården for å få stemmerett. Aasved kom da med i formannskapet og ble formannskapetets sekretær. Sammen med de andre gård-

brukerne langs Jonsvannsveien fra Berg og oppover fikk han besluttet ombygging av veien fra Bergsbakken til Smia, om Moholtalléen, Ramstad, Flaten og Nedre Jervan. Han ble valgt inn i en komité som skulle komme med forslag til ny kretsregulering for skolene i Strinda. Forslaget resulterte i den kretsregulering som siden stort sett har eksistert, og plassering og bygging av Åsvang skole, som sies å være oppkalt etter Aasved, og som meningen var skulle bli hans framtidige arbeidssted. Men den dagen skolen innviedes, ble Aasved begravet."

Skoleanlegget på Åsvang.

Utviklinga av skoleanlegget på Åsvang til det vi ser i dag, har skjedd i sju trinn. Slik kan en oversikt bli en gjenspeiling

Åsvang skole i 1907 i forgrunnen. Utsnitt av kort utgitt av A. Røske. I bakgrunnen ser vi Kirkstua med stallene og "Strindens faste amtsskole". Amtsskolen ble bygd i 1902. Til høyre foran Amtsskolen er Moholt østre (br. nr. 3). Postkort utlånt av Knut L. Vik.

av skiftende tider og krav og de miljøomveltningene som vi ser i byggebeltet omkring Trondheim.

”Aar 1880, 6de Marts afholdtes extraordinært Formandskabsmøde for Hlade. Samtlige medlemmer tilstede forhandlede: Sagen angaaende Indkjøb af Tomt til Skolebygning som agtes opført for Bergs og Bonæs Kredse samlet med tilhørende Lærerjord (...) og har efter nøie Overveielse af alle berettigede Hensyn besluttet at vælge og indkjøbe den Johan Ranheim tilhørende Udmarksstrækning nordenfor Johnsvandsveien mellem Angeltrøens, Østre Moholts (Ole Simonsens Part) og Forlængelsen av Katrinelunds Gjerder, der antages at udgjøre omtrent 15 Maal til en Pris af Kr. 100 pr. Maal, hvorfor den er anbuden. (...) Derefter gennemgikkes de indkomne Anbud paa Opførelse af ovennævnte Skolebygning med Udhus, hvorved er paaregnet at Anbyderen har at befølge den af Architect Ebbel udarbeidede Tegning og Arbeidsplan for samme samt at tillægge alle fornødne Materialer af ethvert Slags, ligesom at det samlede Arbeide skal være ferdig til Afleverelse inden 31de December 1880.(...)”

Af disse Anbud viste seg Thorsten Gundersen Tellugens paa 6350 Kroner at være det laveste, hvilket Anbud derfor besluttedes antaget, da man havde Grund til at forudsætte at han var i Besiddelse af Dyktighet og Midler til forsvarlig at kunne udføre Arbeidet.

*Mort. Lossius, C. A. Brodkorb,
O. Aasved”
(Referatet er noe forkortet.)*

Kildene er sparsomme når det gjelder opplysninger om klargjøring av tomta og gjennomføring av bygningsarbeidene. Men det framgår av møtereferatet at *”Bygningerne oppføres og indredes i komplet Stand , hvortil også henregnes indvendig Maling. Herom bliver Johan Ranheim og Thorsten Gundersen at meddele Underretning og med dem afslutte nærmere specielle Kontrakter, hvorhos Beslutningerne undergives Stiftsdirektionens Approbation ved Indsendelse gennem Skolekommisionen, idet Andragende om vanlig Bidrag og Amtskolekassen bliver at indsende.”*

Vi merker oss at skolestedet var en *”Udmarksstrækning”* og at det var bevokst med trær. Dette framgår av et fotografi fra 1915. Sommeren 1880 vedtok Formannskapet å be om anbud på opprydding, drenering og pløying av 10 mål av skolejorda, og så seint som i 1915 vedtok tilsynsutvalget å fjerne stubbene ute på gårdsplassen foran skolen.

Lang skolevei

En del av motstanden mot faste skoler skyldtes at ved omlegging av rodeskoler til faste skoler ville det kunne bety urimelig lang skolevei for en del av elevene. Etter planen skulle halvparten av elevflokken på Steinaunet overføres til Åsvang, alle elevene fra Søndre Berg (Betsemeskolen) og i tillegg elevene fra Bones-skolen. I elevprotokollen fra 1881 kan vi se hvor de første elevene kom fra. Her må vi vel ta i betraktning at

folk den gangen ikke var uvant med å bruke beina over lange strekninger. Her er navna på noen av stedene elevene kom fra: Vikaasen, Brundalen, Rotvoldaune, Tungen, Presthusdal, Jakobsliør, Lillegaarden og en del avsides plasser i Estenstadmarka. Så var da også fraværet til tider svært stort. Det skilles mellom tilregnelige og utilregnelige fravær. Det kunne være opptil 30 og 40 dagers fravær, og derav bare noen få dager med gyldig grunn. Det fortelles om søskenpar som hadde bare ett par sko på deling, og derfor bare kunne gå annenhver dag. Barna måtte streve hardt i vintre med stort snøfall, og trolig uten ski.

Lov om folkeskolen på landet 1889

Ifølge denne lova skulle historie, naturfag og geografi bli sjølstendige fag. På timeplanen kommer også handarbeid for jentene og guttene, tegning og kroppsøving. Men det skulle nok gå mange år før alle barna fikk glede av alle disse fagene. Nå het det ikke almueskole lenger, men folkeskole. Lade Skolekommisjon ble til Lade skolestyre. Det lokale sjølstyre ble styrket. Sognepresten skulle ikke lenger være sjølskreven formann i skolestyret, men at presten ble valgt til formann, kom likevel til å fortsette i lang tid framover.

Elever utenfor Strinda kirke 17. mai 1945. På trappa står musikkorpset ved Reitgjerdet sykehus. Vi ser fanen som skolen fikk i 1929. Elever og lærere la ned krans på grava til falne i krigen. Etter dette gikk alle til byen for å delta i 17. mai toget. Bildet tilhører Randi Moxness.

Flyfoto fra 7. juli 1954. Vi ser i midten "gammelbygget" fra 1881, påbygd i 1911. Denne bygningen er restaurert i 2002 - 2003. Til venstre er bygget fra 1927. Uthuset er også fra 1881. Læreren hadde lærerjord - dette var en del av lærerens lønn. Lærerjorda ved Åsvang var på 18 mål .Voll forsøks-gård leide mesteparten av jorda, og skolestyrer Sverre By med familie kunne hente melk der hver kveld. I flere år hadde vaktmester Karl Gjervan og Sverre By gris sammen. Til høyre for uthuset ser vi skolehagen og vaktmesterens kjøkkenhage. På kortenden av uthuset er dørene til jente- og gutte-toalettene.

I "gammelbygget" var det helt fra 1881 leilighet for lærer og for lærerinne i 2. etasje - læreren i vestre del (høyre del). I 1954 bodde skolestyrer Sverre By i lærerleiligheten. De hadde soverom på kvisten. Året før flyttet Lovise Bakk ut av lærerinneleiligheten etter å ha bodd der i 32 år. I tillegg hadde Karl Gjervan leilighet i 1. etasje bak inngangen til venstre.

Flyfoto tatt av Widerøes Flyveselskap. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Leseboka

Allerede i 1860 ble det krevd at skolene skulle ha lesebøker for å formidle kunnskaper i borgerlige fag og emner. Dette gikk ikke smertefritt. Det ble strid om lesebøkene. Ifølge Strinda bygdebok var disse lesebøkene i bruk ved århundreskiftet: Lesebok av Paus og Lassen for de større klassene, og for småklassene første del av Jensens lesebok.

I møtebok for tilsynsutvalget på Åsvang skole kom det allerede 1894 sterke ønsker om å få Nordahl Rolfsens lesebok inn i skolen. Dette ønsket ble stadig gjentatt til så seint som i 1901. På møtet i tilsynsutvalget 28.august 1901 ble det protokollert følgende: *"Tilsynsutvalget glæder sig over at Skolestyret har besluttet Indførelsen af Rolfsens Læsebog i Smaaskolen; men Kredsen er ikke der- ved tilfreds. Den tillader sig at bede om, at nævnte Læsebog ogsaa bliver indført*

Skolestyrer Sverre By sammen med sin 4. klasse i skolehagen på vestsiden av uthusbygningen i 1953. Etter søknad fra Strinden landboforening i 1912, hadde skolestyret samtykket i opprettelse av skolehage på Åsvang, forutsatt at læreren var villig til å avstå jord, og at skolens timetall ikke ble berørt. Arealet var 200 kvm, i 1923 økt til 3/4 mål. Skolens tilsynsutvalg hadde ansvaret for skolehagen. Tilsynsutvalget kjøpte frø og planter, som også elevene fikk med seg til heimehage. Det ble slutt på skolehagen da uthuset ble revet i 1961 for å gi plass til gymnastikkbygningen.

1. rekke fra venstre: Kari Halvorsen, Ola Fuglem, Svein Aage Gundersen, Gunnar Åsveien, Birger Olav Vold Nilsen, Rolf Skjølberg og Svein Hollund.

Bak fra venstre: Ellen Klungervik, Gunvor Olsen, Lisbeth Tiller, Aud Synnøve Bjørnebo, Randi Trøan, Aud Nordseth, Randi Olstad, Kirsten Wikdahl, Randi Grinde og Harald Sætran.

i Storskolen. (...) Kredsen har i 2 Kredsmøder enstemmig udtalt sig for Rolfsens Læsebog.” Vi vet at denne leseboka var i bruk på Åsvang så seint som på 30-tallet. I ettertid er sterke ord blitt sagt om Nordahl Rolfsens lesebok: ”Den boka som nest etter Bibelen har satt de djupaste spor i norsk folkekarakter, og

som har lagt grunnlaget for vår norske skriftkultur.”

1930-tallet – en miljøbeskrivelse

I en interessant artikkel i jubileumsskriftet som ble utgitt i 1981, "Åsvang skole 100 år", har tidligere skolestyrer Tor-mod Tvette gitt et tidsbilde med tanke på

den tid da skolen hadde tilbakelagt de første 50 åra:

”De første femti å er nå gått, og Åsvang skole er blitt større. Skolen er nå sjudelt med parallellklasser i enkelte årskull. Elevtallet er omkring 240, og 5-6 lærere har sitt faste arbeid ved skolen. Det er nå blitt bra tilgang på lærebøker og undervisningsmidler. Gammelskolen har fått et tilbygg, og det er reist en ny bygning. Det er foretatt flere kretsreguleringer, og mange nye heimer er blitt bygd. Området rundt skolen er ennå fritt og åpent. Her er lærerjord med uthus og ku på båsen og gris i gris-huset og høy på låven. I sommerhalvå-

ret går ennå hest for plog og harv, slåmaskinen durer utover engene, høyesjene står tett i tett, større og mindre buskaper går på beite, kornstauene står og tørker i høstvinden, - alt dette i skolens nærhet og videre utover i kretsen. En kan si at Åsvang skole nå er en middels stor bygdeskole med gode arbeidsforhold og et godt bygdmiljø.”

Vi som kom til Åsvang skole på 1950-tallet, kom også til en velordna skole. Det var et godt arbeidsmiljø og mye lun humor. Det var faste rutiner, nøysomhet i økonomien og trygghet i felles normer. Elevtallet lå da på vel 300, men så stiger

Samling på skolegården 17. mai 1955. På trappa i bygget fra 1927 står skolestyrer Sverre By som var skolestyrer fra 1945 til 1965. Til venstre spiller skolekorpsset under ledelse av Ragnvald Grande.

Lærere ved Åsvang 1939 eller 1940 : Fra venstre Tormod Tvette, Margit Hagen, Lovise Bakk, Olav Heggdal (førstelærer), Johan Selvåg, Hjørdis Moxness.

Lærere ved skolen
skoleåret 1953/54:

Fra venstre:
Tormod Tvette,
Sverre By (skolesty-
rer), Kristi Lien,
Margit Hagen,
Johannes Wigum,
Åsta Prøsch.
Foran: Hilmar Fu-

kurven bratt, og allerede på 80-tallet var elevtallet mer enn fordoblet.

Skolen som gårdsbruk

Vaktmester Karl Gjervan forteller i et intervju høsten 1977 etter 35 års tjeneste ved Åsvang skole:

”Var det skolejord på Åsvang? –Ja, det var gårdsbruk her. Skolestyreren kunne disponere 18 mål jord. Skolestyrer

Heggdal, som drev jorda fram til 1942, hadde både kyr, griser og høns. Fra 1945 ble jeg tilbudt å drive og hadde da vanlig gårdsdrift med korn, grønnsaker og husdyr. Seinere ble en del av jorda forpaktet av Voll forsøkgård, og min virksomhet begrenset seg til grønnsakdyrking”

Uthusbygningen ble revet i 1961 for å gi plass til gymnastikksal, to klasserom og vaktmesterleilighet m.m.

Lærer Tormod Tvette deler ut diplom til sin klasse for pen oppstilling. Bildet er fra skoleåret 1956/57. Tvette var skolestyrer etter Sverre By - fra 1965 - 1973. Til venstre for Tvette ser vi: Bjørn Hagen, Ingolf Hanssen, Tor Lian, Geir Sjøpstad, Ragnar Johnsen, Helge Revhaug, Arne Riaunet, Per Inge Olsen, Anders Losvik, Jostein Haugen, Alf Nordfjærn, Elin Mortensen, Bjørn Krangsaa. Til høyre i bildet: Thor Åge Eggen.
Foto: Ingvar Lånke.

Veier og gater

Etter 1952 kom det gatenavn i elevlistene. De første gatenavnene var Brøsetvegen, Sigurd Jorsalfars veg, Engvegen og Åkervegen Tidligere var Brøsetflata brukt som adresse.

Skoleåret 1956/57 finner vi Fiolsvingen, Bregnevegen, Blåklokkevegen, Kløvervegen, Løvetannvegen, Konvallvegen, Kornblomstvegen og Symrevegen som adresser i elevlistene. En stor flokk elever kom fra dette nye, store boligfeltet – ”Blomsterbyen”.

Skolens personale i jubileumsåret 1981.

1. rekke f.v.: Astrid Foss, Hilma Holm, Marit Lynum, Kari Smehaug, Anne Lise Lauritzen, Kjell Nilssen (vaktmester)

2. rekke f.v.: Svein Roar Rødsjø, Gunvor Solum (kontorass.), Astrid Lothe, Sally Bente Bakken, Per Jøssund, Roar Dille, Sissel Sørheim, Gudrun Berge, Marit Eie

3. rekke f.v.: Asbjørn Anthonson (vaktmester), Vidar Vik, Reidun Hagerup, Elfrid Stuedal, Gerd Buhaug, Elsa Meidal (assistent), Ragna Kulsetås, Gunvor Olsen (Ahlers), Åsta Prøsch, Eva Midtbø, Gann Vamrak, Reidar Lund

4. rekke f.v.: Nils Chr. Meland, Lars By (undervisningsinsp.), Leif Lambine, Bernt Stokstad (praktikant), Lars Fagerheim (undervisningsinsp.), Jan Asbjørn Saltvik, Bjørn Thorvaldsen, Ingvar Lånke (rektor).

Audhild By var borte da bildet ble tatt. Bilde fra jubileumsboka, s. 94.

Skoleåret 1968/69 får skolen de første elevene fra Sildråpevegen og Angelltrøvegen, og samtidig skjer innflytting i det nye boligområdet Othilienborg. Skolen får elever fra Alfred Trønsdals veg og fra Othilienborgvegen. Romsituasjonen begynner da å bli vanskelig. Noen klasser måtte begynne skoledagen kl. 7.45, og noen dager var det undervisning fram til kl. 15.45.

Nardo skole stod ferdig høsten 1969, og kunne da overta elevene fra Blomsterbyen og Othilienborgområdet (90 elever). Østre og Vestre Moholttun ble innlemmet i Berg krets (30 elever). Steindal skole ble åpna i 1979.

Skoleåret 1973/74 ble det overført elever fra Åsvang skole til Brundalen skole i området Granåslia. På det tidspunktet var elevtallet omkring 600. Lærere, elever og foreldre så med lengsel fram til at nye lokaler skulle stå ferdige for å lette plassproblemene og bedre arbeids- og undervisningssituasjonen. Imidlertid skjedde klargjøring av nye boligfelt og fortetting i gamle: Teglværksområdet, Loholtområdet, Stokkanområdet og Valentinlyst. Skolen måtte utnytte alle tilgjengelige romressurser for å få plass til nye klasser. Da var også 100-åringen (gammelskolen) god å ha.

Fritidsaktiviteter

Nybygget i 1974 kom til å få stor betydning i møte med de nye krava til skolen

på flere måter. Bygda var i ferd med å bli by.

Det oppstod et økende behov for aktivisering av barna og ungdommen på ettermiddagstid. Her kan nevnes at Trondheim bystyre 7. juni 1973 hadde et emnedebatmøte om grunnskolen i Trondheim. Der ble det enstemmig vedtatt en uttalelse hvor det bl. annet het: *“Skolestyret og byggenemnda må vurdere nøye hvordan skolebyggene kan formes for formål også utenfor skoletiden. I de fleste bydeler vil skolebyggene være det eneste offentlige bygg hvor befolkningen kan drive aktivitet av forskjellig slag, og det er viktig at skolebyggene blir et naturlig samlingssted i kretsen.”* Denne uttalelsen fikk stor innvirkning på skolens virksomhet og for folket i Åsvang skolekrets. Nybygget i 1974 ga nye muligheter for barn og voksne. Skolen var velutstyrt. Her var nå lokaler for helsestasjon, tannklinik, PP-tjenesten, fritidshjem, folkebibliotek. Det var øvingslokaler for kor, korps og strykeorkester. At Trondheim bystyre valgte å tilby gratis utleie av skolelokaler på ettermiddagstid gjorde at positive fritidsaktiviteter fikk blomstre. Gymnastikksalen var belagt tre ettermiddagsøkter hver dag (mandag-fredag). Det var trim- og treningsgrupper fra Strindheim Idrettslag, og det var AOF-kurser, mest for voksne. Det ble i forbindelse med opprettelsen av Trondheim Kommunale Musikk-skole i 1973 mulighet til å få sang-/musikkundervisning lokalt. Samtidig med åpning av ny-

bygget ble "Samordnet musikkforsøk 1974" etablert, og som elever, hjem og skole har hatt stor glede av. Samarbeidsorganene på skolen fikk nye muligheter. Foreldrerådet gjorde en betydelig innsats for å sikre barnas skolevei, som etter hvert ble mer og mer trafikkbelastet. Rådet organiserte fritidstilbud, årlige juletreffester for alle klassetrinn, kursopplegg, Åsvangdager, hjalp skolens personale på aktivitetsdager, administrerte melkesalg m.m.

Ved at vaktmestertjenesten 1. januar 1976 ble utvidet til 2 stillinger, og det ble åpnet for å engasjere tilsynsvakter i vaktmesternes fritid, kunne skolebygningene disponeres for fritidsaktiviteter alle dagene i uka. Det var i 1943 at vaktmesterstillingen ble opprettet, og den ble først utvidet med en halv stilling i 1969.

Pressområde

Imidlertid var skolens elevtall i sterk vekst. Et skolebygg innrettet for tre parallelle klasser måtte etter hvert ta imot fire klasser på hvert trinn. Allerede skoleåret 1975/76 hadde skolen 630 elever i 23 klasser, som ga et gjennomsnitt på 27,4 elever pr. klasse. Det viste seg vanskelig å praktisere en tilnærmet åpen planløsning under slike forhold, og skolen måtte fortsatt disponere undervisningsarealet etter mer tradisjonelt mønster. Høsten 1975 måtte skolen på kort varsel gi avkall på sløydsal og fire klasserom for å gi plass for rehabilite-

ringsarbeider. Til alt hell kunne gamleskolen tjene som en kriseløsning. Allerede neste skoleår var klassetallet 24. Skolens personale gjorde en rosverdig innsats under krevende forhold. Eberg skole ble åpnet høsten 1997, og dermed kunne Åsvang avlastes.

Oversikt over utbygging av Åsvang skole

1881

Dobbel skole (små- og storskole), lagt i utmarksstrekning. To klasserom (42+49 kvm). Uthus. Arkitekt Ebbel.

1911

Tilbygg i reisverk. To klasserom à 60 kvm. Utbedring av lærerinneleilighet. Takvindu.

1927

Nybygg i tre. Fire klasserom à 56 kvm. Lærerrom, sløydrom i kjeller. Størhus i kjeller.

1957

Tilbygg i betong i flukt med trebygningen. Skolekjøkken, to klasserom, styrerrom, lærerrom, materialrom, vannklosetter. Arkitekt Tagseth.

1962

Vinkelbygg sørvest. Langs Jonsvannsvegen to klasserom, i hjørnet vaktmesterleilighet, gymnastikksal med tilhørende rom. Kjeller: Tilfluktsrom, bibliotekrom (Folkebiblioteket), verk-

1980

2004

stedrom, øvingsrom for kor, korps m.m.
Arkitekt Roar Tønseth.

1974

Framtidig utbygging av skolen ble drøfta i tilsynsnemndas møte 8.mars 1968. Tilsynsnemnda ønsket å uttale seg om planer som forelå. Uttalelse: Skolen bør ikke utbygges for mer enn tre paralleller. Det bør tas hensyn til alle de nye funksjoner skolen skal ha i dag. Behovet for svømmehall ble nevnt.

Forslag til romprogram forelå 14. februar 1970: Bruttoareal 1339 kvm. I skolens merknader ble det uttrykt ønske om atskilte rom for tekstil, sløyd og tegne-

preget forming. Det ble frarådd å kombinere sang/musikk med bibliotek. Lærerne hadde behov for arbeidsrom i tilknytning til personalrommet. Området hadde behov for svømmebasseng.

Skolestyrets vedtak, sak 174/70. Romprogram for Åsvang skole: Nettoareal 1200 kvm.

Byggetillatelse ble gitt 6.9.1972 for nybygg med en grunnflate på 950 kvm. i to etasjer + kjeller, med en samlet brutto golvflate på 2940 kvm. Ferdigattest ble utstedt 16.12.1974. Byggetid: 18 mnd.

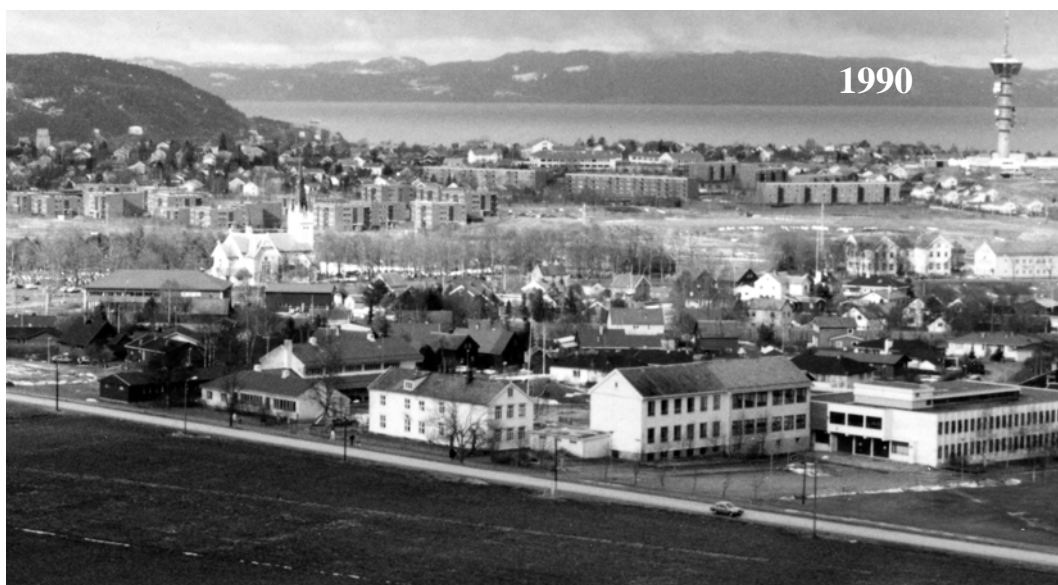
Bygget inneholdt skolelokaler i 1. og 2. etasje, helsestasjon og skoletannklinikk. Dessuten var det oppholdsrom for rengjøringspersonell og vaktmestre. Kjelleren inneholdt offentlig tilfluktsrom som ble innrettet for å kunne brukes som møtesal og øvingsrom for musikalske aktiviteter. I tillegg var det eget rom for folkebibliotekets filial, personalrom, arbeidsrom for lærere, møterom med

kjøkken sentralt i 2. etasje. Arkitekt: Bjarne Borgersen.

Det ble i 1975 bevilget penger til total oppussing av eldre bygningsmasse. Disse rehabiliteringsarbeidene ble utført i åra 1975-78.

2003

I 2003 sto et helt nytt skoleanlegg ferdig etter en byggetid på et år. Byggene fra

1927, 1957 og 1962 ble revet. Bygget fra 1974 er restaurert, og knyttet sammen med et nybygg som er like stort. Der gymnastikkbygget fra 1963 sto, er det bygd en barnehage. Gammelbygget fra 1881 og 1911 er rehabilitert. Prisen for hele ombyggingen er 96 mill. Arkitekt: Arkitektene Vis-a-vis AS.

Høsten 2004

Snau-Strinda framtrer i ny drakt. Mange savner nok bygda og grenda med buskape, hestene, våren, og kanskje særlig seinsommer med duft fra modne kornårker. Stillheten. I dag er det urbant liv som omgir oss med sitt utrolige mangfold. Skolen har fått ny skikkelse, nye farger, ny rytme. Det vil gi trivsel for barn og voksne. Sjøl om mange spor blir borte, så skal gammelskolen fra olde-mor og oldefars tid fortsatt få stå der. Den er blitt fin, og den har så utrolig mye å fortelle oss. Hus er historie. De forteller om kultur og tradisjon, om fellesskap, de gir identitet og tilhørighet. Hus gir kunnskap om våre røtter. Vender vi blikket mot sør, ser vi Bergheim som en kjempeblomst i landskapet. Bak

skogkransen over åsen sprer seg både hus og haller. Her skal vår ungdom dyktiggjøre seg til håndens og åndens virke i møte med morgendagens samfunn. Det gror i både gamle og nye spor.

Kilder:

Johan B. Rian: Skolehistorien.
Strinda bygdebok bind 2 s.236-239 Trondheim, 1947

Åsvang skole 1881-1981, Jubileumsskrift utgitt ved 100-årsfeiringen. Red. Lars Fagerheim. Trondheim 1980

Møtebok for Tilsynsutvalget for Åsvang skole.

Forhandlingsprotokoll for Lade skolekomisjon.

Åsvang-nytt. Meldingsblad for Åsvang skole.

Høigard og Ruge: Den norske skoles historie, en oversikt. Cappelen, Oslo 1963

Terje Bratberg: Trondheim byleksikon, Kunnskapsforlaget, 1996.

Glade elever og lærerne Sissel Sørheim og Vidar Vik feirer 100 års-jubileum 10. januar 1981.